

۲۱۱۷۲۷۴

اقدامات بهداشتی در شرایط اضطراری

تألیف و گردآوری

- سیدحمید حسینی (دکتری آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت)
محمد رارعی (دکتری سلامت در بلایا و فوریت ها)
احسان ابویی همریزی (دکتری بهداشت محیط)
حمیدرضا مرکاء (دکتری اپیدمیولوژی)
رجبعلی حکم آبادی (دکتری بهداشت حرفه ای و ایمنی کار)
فرانک فیروزفر (کارشناس ارشد حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین)
رضوان رجب زاده (دکتری اپیدمیولوژی)
حسین ابراهیمیان (کارشناس مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار)
ایرج جلیلیان (کارشناس ارشد بهداشت محیط)
حمیدرضا محدث حکاک (دکتری آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت)
محمد رضا جلیوند (دکتری تغذیه)
علیرضا نیکزاد (کارشناس ارشد روانشناسی بالینی)

عنوان و نام پدیدآور : اقدامات بهداشتی در شرایط اضطراری/تالیف و گردآوری سیدحمید حسینی... [و دیگران]

مشخصات نشر : تهران : انتشارات حیدری، ۱۳۹۹

مشخصات ظاهری : ۳۹۲ ص

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۹-۳۸۴-۸

فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : تالیف و گردآوری سیدحمید حسینی، محمد زارعی، احسان ابوبی مهریزی، حمیدرضا شرکا، رجیبلی

حکام آبادی، فرانک فیروزفر، رضوان رجبزاده، حسین ابراهیمیان، ایرج جلیلیان، حمیدرضا محدثحکاک،

محمدرضا جلیلودن، علیرضا نیکزاد

موضوع : مدیریت بحران risis management بلاهای طبیعی - Natural disasters - Natural disasters - Disaster relief

شناسه افزوده : حسینی، سیدحمید، ۱۳۶۰-

رده بندی کنگره : ۴۹HD

رده بندی دیوب : ۶۵۸/۴۰۵۶

کتابشناسی : ۶۱۷۱۷۷۲

اقدامات بهداشتی در شرایط اضطراری

مؤلفین: سیدحمید حسینی - محمد زارعی - احسان ابوبی مهریزی - حمیدرضا شرکا

رجیبلی حکام آبادی - فرانک فیروزفر - رضوان رجبزاده - حسین ابراهیمیان

ایرج جلیلیان - حمیدرضا محدثحکاک - محمدرضا جلیلودن - علی نیکزاد

مدیر اجرایی: سیده مریم حیدری

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰

چاپ و صحافی: غزال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۹-۳۸۴-۸

این اثر، مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان است. (بند ۱۳۳)

قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر)، منتشر یا بخش کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

مراکز پخش

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری غربی، روبروی اداره پست، پلاک ۱۲۴، طبقه اول، واحد ۲ - تلفن :

۶۶۹۷۶۶۷۸-۶۶۹۷۶۴۹۹

فروشگاه ۱: خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، پلاک ۳۲۳ - تلفن: ۶۶۴۹۹۲۱۴-۶۶۴۹۲۷۸۶

فروشگاه ۲: خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، پلاک ۳۰۸ - تلفن: ۶۶۳۷۸۹۴۷-۶۶۹۵۷۵۹۴

فروشگاه ۳: خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخر رازی، روبروی نشر جیحون، فروشگاه کتب پزشکی، تلفن: ۶۶۴۹۳۱۵۴

فروشگاه ۴: قلهک، خیابان زرگنده، دانشگاه آزاد اسلامی، کتابفروشی دانشگاه - تلفن: ۲۲۶۲۲۶۰۵

فروشگاه ۵: اراک، میدان سرداران، جنب بیمارستان ولی عصر مجتمع پارس، فروشگاه کتاب ونوس - تلفن: ۲۲۴۶۳۵۷-۰۸۶۳

فروشگاه ۶: بجنورد، خیابان ۱۷ شهریور جنوبی، نبش کوچه پرتانی، پلاک ۳۱۳، فروشگاه نشر حیدری، تلفن: ۰۵۸-۳۲۲۶۳۵۸

فروشگاه ۷: خرم آباد، دانشگاه علوم پزشکی کمالوند، فروشگاه نشر حیدری، تلفن: ۰۸۶۳-۲۲۳۴۸۸۳

قیمت: ۴۰,۰۰۰ تومان

فهرست

فصل ۱: مقدمه و اصطلاحات رایج در بلایا.....	۱
۱-۱ مقدمه	۲
۱-۲ تعاریف اصطلاحات رایج در بلایا	۳
فصل ۲: اپیدمیولوژی بلایا و انواع آن.....	۱۹
۱-۲ بلایای طبیعی و انواع آن	۲۰
۲-۲ اپیدمیولوژی بلایای طبیعی در جهان	۲۰
۳-۲ بلایای طبیعی در ایران	۲۵
۴-۲ بلایای شرایط اضطراری	۲۵
۵-۲ مهمترین آثار بلایا بر محیط	۲۵
۶-۲ انواع بلایا	۲۶
۷-۲ زلزله	۲۷
۸-۲ سیل و امواج مد	۳۳
۹-۲ طوفان	۳۴
۱۰-۲ آتشفشان	۳۵
۱۱-۲ صاعقه	۳۵
۱۲-۲ کولاک و بوران	۳۵
۱۳-۲ گردباد	۳۵
۱۴-۲ زمین لغزه	۳۵
۱۵-۲ آتش سوزی	۳۶
۱۶-۲ انفجار	۳۶
فصل ۳: اقدامات قبل، حین و بعد از بلایای طبیعی.....	۳۷
۱-۳ اقدامات قبل از وقوع بلا	۳۸
۲-۳ اقدامات هنگام وقوع بلا	۴۴
۳-۳ اقدامات پس از وقوع بلا	۵۲
فصل ۴: سازمان های داخلی و بین المللی در بلایا.....	۵۹
۱-۴ مقدمه	۶۰
۲-۴ سیر تحولی مدیریت بحران در ایران	۶۰
۳-۴ قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور	۶۵
۴-۴ منشور اخلاقی سازمان مدیریت بحران کشور	۶۶
۵-۴ ساختار معاونت آمادگی و مقابله	۶۷
۶-۴ برنامه های عملیاتی و اهداف پیش روی معاونت	۷۳
۷-۴ ساختار معاونت بازسازی و بازتوانی	۷۴
۸-۴ عملکرد و اقدامات	۷۶
۹-۴ آشنایی با سازمان های بین المللی	۷۸

فصل ۵: مدیریت بحران.....	۸۵
۱-۵ مقدمه.....	۸۶
۲-۵ هدف مدیریت بحران.....	۸۶
۳-۵ مراحل مدیریت بحران.....	۸۷
۴-۵ شرایط موفقیت در مدیریت بحران.....	۸۹
۵-۵ سیستم فرماندهی حادثه (ICS).....	۹۰
۶-۵ گذر از مدیریت بحران به مدیریت خطر پذیری.....	۹۶
فصل ۶: مدیریت اسکان در بلایا.....	۹۹
۱-۶ مقدمه.....	۱۰۰
۲-۶ اسکان آوارگان و بهداشت در اردوگاه ها.....	۱۰۰
۳-۶ ضوابط محاسبات اسکان.....	۱۰۲
۴-۶ انواع اردوگاه.....	۱۰۳
۵-۶ شیوه ها، اسکان موقت.....	۱۰۳
۶-۶ الزامات لازم برای انتخاب محل اسکان موقت.....	۱۰۴
فصل ۷: مدیریت آب در بلایا.....	۱۱۹
۱-۷ مقدمه.....	۱۲۰
۲-۷ بیماری های منتقله ناشی از مصرف آب آلوده.....	۱۲۰
۳-۷ کمبود و آلودگی آب در مناطق بلایا.....	۱۲۳
فصل ۸: مدیریت فاضلاب در بلایا.....	۱۴۱
۱-۸ مقدمه.....	۱۴۲
۲-۸ اهمیت احداث سرویس های بهداشتی و دفع مناسب فاضلاب در شرایط بحران.....	۱۴۲
۳-۸ اقدامات قابل اجرا هنگام آسیب دیدن شبکه جمع آوری فاضلاب.....	۱۴۳
۴-۸ مدیریت در دفع مدفوع.....	۱۴۴
۵-۸ پاکسازی مدفوع پراکنده.....	۱۴۷
۶-۸ اقدامات بلند مدت جهت دفع مناسب مدفوع بعد از شرایط اضطرار.....	۱۴۸
۷-۸ تخلیه چاه مستراح.....	۱۴۸
۸-۸ دفع مواد تخلیه شده.....	۱۴۸
۹-۸ مدیریت فاضلاب در شرایط اضطرار.....	۱۴۹
۱۰-۸ فضولات حیوانی.....	۱۴۹
فصل ۹: مدیریت دفع پسماند در بلایا.....	۱۵۱
۱-۹ مقدمه.....	۱۵۲
۲-۹ تعیین اولویت ها و استراتژی های مداخله.....	۱۵۲
۳-۹ انواع خطر و مشخصات پسماند حاصل از آنها.....	۱۵۳
۴-۹ خطرات رایج و معمول پسماندهای خطرناک بلایا.....	۱۶۴
فصل ۱۰: تغذیه و بهداشت مواد غذایی در بلایا.....	۱۷۹
۱-۱۰ مقدمه.....	۱۸۰
۲-۱۰ هدف اصلی سیستم مدیریت تغذیه در بحران.....	۱۸۱

۱۸۲	۳-۱۰ مهمترین دلایل بروز مشکلات غذا رسانی در بحران
۱۸۳	۴-۱۰ مدیریت مرتبط با مواد غذایی بلافاصله پس از وقوع حوادث
۱۸۳	۵-۱۰ برنامه عملیاتی تغذیه در بحران
۱۸۵	۶-۱۰ تأثیر برخی از بلایای طبیعی بر مسائل بهداشتی - تغذیه ای جامعه
۱۸۶	۷-۱۰ انواع اقلام غذایی برای توزیع
۱۸۶	۸-۱۰ اصول کلی ارائه یک جیره غذایی مناسب در بحران ها
۱۸۷	۹-۱۰ غذای قابل استفاده مجدد و غذاهای معدوم شذنی
۱۸۷	۱۰-۱۰ الزامات کلی در تهیه و توزیع غذا در بحران
۱۹۰	۱۱-۱۰ تهیه غذا در یک شرایط اضطراری
۱۹۲	۱۲-۱۰ اصول کلی تغذیه کودکان در بحران ها
۱۹۳	۱۳-۱۰ اصول کلی تغذیه زنان باردار و شیرده در بحران ها
۱۹۳	۱۴-۱۰ اصول کلی تغذیه سالمندان در بحران ها
۱۹۳	۱۵-۱۰ اصول کلی تغذیه معلولین در بحران ها
۱۹۴	۱۶-۱۰ بهداشت غذا
۱۹۵	۱۷-۱۰ اقدامات مورد نیاز برای تأمین صحیح بهداشت غذا
۱۹۵	۱۸-۱۰ محل های باز در بحران
۱۹۵	۱۹-۱۰ بازرسی از مراکز تهیه و توزیع غذا
۱۹۶	۲۰-۱۰ نگهداری و بهداشت مواد غذایی
۱۹۷	۲۱-۱۰ توصیه های لازم برای مصرف کنندگان مواد غذایی کنسرو شده
۱۹۸	۲۲-۱۰ روش شستشوی اصولی سبزی ها
۲۰۱	۲۳-۱۰ پخت مواد غذایی
۲۰۱	۲۴-۱۰ مراکز تغذیه جمعی در بحران ها
۲۰۲	۲۵-۱۰ تأمین سوخت
۲۰۲	۲۶-۱۰ آشپزخانه مرکزی
۲۰۷	فصل ۱۱: پیشگیری از بیماری ها در بلایا
۲۰۸	۱-۱۱ مقدمه
۲۰۸	۲-۱۱ بیماری های گوارشی
۲۱۶	۳-۱۱ بیماری های تنفسی
۲۲۲	۴-۱۱ بیماری های دارای ناقل یا مخزن
۲۲۸	۵-۱۱ بیماری های مقاربتی
۲۳۷	فصل ۱۲: حشره شناسی و مبارزه با ناقلین در بلایا
۲۳۸	۱-۱۲ مقدمه
۲۴۱	۲-۱۲ مگس خانگی
۲۴۴	۳-۱۲ پشه ها
۲۴۶	۴-۱۲ کک
۲۴۷	۵-۱۲ شیش
۲۴۸	۶-۱۲ انواع سوسری ها

۲۵۱	۷-۱۲ ساس
۲۵۱	۸-۱۲ کته ها
۲۵۲	۹-۱۲ مایت ها (سارکوپت اسکابی)
۲۵۳	۱۰-۱۲ پشه خاکی
۲۵۵	۱۱-۱۲ موش
۲۵۷	۱۲-۱۲ مارها
۲۵۸	۱۳-۱۲ عقرب
۲۵۹	۱۴-۱۲ رتیل ها
۲۶۳	فصل ۱۳: سلامت روان در بلایا
۲۶۴	۱-۱۳ مقدمه
۲۶۴	۲-۱۳ واکنش های روانی ناشی از بلایا
۲۶۸	۳-۱۳ گروه های آسیب پذیر در بلایا کدامند؟
۲۶۸	۴-۱۳ آموزش مورد نیاز جهت والدین
۲۶۹	۵-۱۳ حمایت های اول روانشناسی در بلایا
۲۷۳	۶-۱۳ بایدها و نبایدهای اقدامات سلامت روان در منطقه حادثه دیده
۲۷۵	فصل ۱۴: بهداشت کودکان در بلایا
۲۷۶	۱-۱۴ مقدمه
۲۷۶	۲-۱۴ چشم انداز تاریخی
۲۷۷	۳-۱۴ چرا کودکان متفاوت از بزرگسالانند؟
۲۷۹	۴-۱۴ کمک به کودکان جهت انطباق با شرایط اضطراری
۲۷۹	۵-۱۴ عوامل تأثیرگذار عاطفی بر کودکان در شرایط اضطراری
۲۷۹	۶-۱۴ چه کاری برای کمک به انطباق کودکان با بحران می توانید انجام دهید
۲۸۱	۷-۱۴ قبل، حین و بعد از مواقع اضطراری
۲۸۳	۸-۱۴ تهدیدهای شیمیایی
۲۸۵	۹-۱۴ اورژانس های رادیواکتیو و کودکان
۲۸۶	۱۰-۱۴ تهدیدات زیست شناختی و کودکان
۲۸۷	۱۱-۱۴ آب و هوای بد و بچه ها
۲۸۹	۱۲-۱۴ نیازمند برنامه ریزی ملی برای حمایت از کودکان در بلایا هستیم
۲۹۱	فصل ۱۵: بهداشت باروری در بلایا
۲۹۲	۱-۱۵ مقدمه
۲۹۵	۲-۱۵ ظرفیت های موجود
۲۹۵	۳-۱۵ نقاط قابل ارتقا در برنامه های موجود
۲۹۵	۴-۱۵ پیشگیری و پاسخ به خشونت های جنسی
۲۹۶	۵-۱۵ پیشگیری از خشونت های جنسی
۲۹۷	۶-۱۵ پاسخ دهی به نیازهای قربانیان تجاوز جنسی
۲۹۷	۷-۱۵ خدمات درمانی برای قربانیان تجاوز جنسی
۳۰۶	۸-۱۵ نکات خاص در مورد قربانیان مرد

۹-۱۵	آگاه سازی جامعه در رابطه با خدمات بهداشت باروری موجود	۳۰۷
۱۰-۱۵	کاهش انتقال بیماری ایدز	۳۰۷
۱۱-۱۵	جلوگیری از مرگ و میر بیش از حد مادران و نوزادان	۳۱۲
۱۶:	بهداشت حرفه ای و پدافند غیرعامل	۳۱۹
۱-۱۶	اهمیت ایمنی در بلایا	۳۲۰
۲-۱۶	بیماری های واگیر و غیر واگیر را چگونه کنترل کنیم	۳۲۰
۳-۱۶	ایمنی و بهداشت در بلایا	۳۲۱
۴-۱۶	پدافند غیرعامل در برابر بلایا	۳۲۸
۵-۱۶	شناسایی خطر و ارزیابی ریسک	۳۶۵
۱۷:	دفع اجساد در بلایا	۳۷۳
۱-۱۷	تعریف اصطلاحات دفع اجساد	۳۷۴
۱۷	خدمات سردخانه و نگهداری اموات	۳۸۰
۱۷	پیشنهادهای کلیدی برای دفن اموات	۳۸۲
	منابع	۳۸۵